

...І вічний бій,
Нам спокій
тільки сниться...
Олександр Блок

«Ви докладніше розпитайте його про життя, він і досі молодший та енергійніший від багатьох з нас!» — так нещодавно сказав мені про нього Олександр Іванович Сидашенко. Пройшло трохи часу, і я ближче познайомився з ним, адже ми працюємо в одному вузі вже 30 років, а він тут — ще на п'ять довше за мене... Це, по суті, — його розповідь, думки, враження воєнної та мирної пори, роздуми про прожиті роки, — зрозуміло, разом із моїми міркуваннями — про життя, про вірність рідним, однополчанам, колегам по інституту, студентам, і — головне — улюбленій справі, справі, якій і сьогодні служить професор Абрам Якович Поліський...

* * *

Він народився взимку 19-го року в Каневі, на Черкащині. І того ж року багатодітна сім'я переїхала до Харкова, де оселилася в двох невеличких кімнатах комунальної квартири. Абрам був молодшим, у нього було ще троє братів та четверо сестер. Велика єврейська сім'я, в якій всі жили дружно, хоч і не дуже ситно, але всі діти навчалися. Двоє стали потім лікарями — сестра Ганна та брат Михайло, інший брат — Микола і він, наймолодший — інженерами, ще четверо одержали середню освіту. Душею цієї сім'ї була, природно, мати — добра, красива, завжди справедлива і щедра.

У них вдома завжди було весело й гамірно — адже стільки дітей — грала музика, раз-по-раз стукали двері... У 37-му він вступив до механіко-машинобудівного інституту. І майже нічого не змінилося: шкільні друзі стали друзями по інституту та, як і раніше, збиралися у нього... Більшість викладачів — він пам'ятає їх ще й досі — були вченими високого класу: професор В.Ф.Бржечко, який читав математику, професор І.М.Бабаков — теорію коливань, професор Я.І.Шнеє — конструкції парових турбін...

Ще в школі, коли був час, він займався репетиторством, продовжував це заняття й тепер — підтягував, в основному, з математики, рабфаківців та старшокласників. Це був його внесок у досить мізерний домашній бюджет. Та не це було головним. Найважливішим, мабуть, була викладацька жилка, яка вже тоді не давала йому спокою... Але це не єдина справа, що захоплювала його. Крім того, він займався спортом, грав на скрипці, брав участь в інститутському джазі, навіть гастролював з ним на узбережжі Кавказу. Жодна хвилинка не втрачалася марно — тільки щоб

Професор Абрам Якович Поліський

було цікавіше жити! Пам'ятатете роман В.Катаєва «Время — вперед!» — це був девіз і його життя.

... Коли приходиться до нас зрілість? Мабуть, тоді, коли кожен відчуває потребу відповісти на запитання: «Хто я? Навіщо живу на світі?..»

Поліський уже в інституті ставив, напевне, собі це запитання. У всякому разі, він зрозумів, що жити і працювати — це віддавати себе людям, а не брати від них — так набагато цікавіше, заради цього варто жити! До речі, й зараз, через скільки років, коли економічні позиції нашої держави явно змінили й моральний курс, всуперч всьому він продовжує вчити цьому молодь!..

...У червні 41-го Поліський перебував на практиці на теплоелектростанції. Тут його і застала війна і примусила знову зробити вибір: рядовий Поліський уже в липні цього ж року направився до військової частини, яка формувалася у Сумах і називалася Особливим загоном. Головним контингентом там були вчорашні студенти...

Це були важкі часи. Перші три місяці рядовий Поліський служив у складі гарматної обслуги — зовсім необстріляний, як і більшість його товаришів. Армія відступала на схід... Зрідка наливали суп у погнуті казанки, в яких той не студився. Немолодий солдат-кухар, поплескуючи їх по вузьких плечах, всміхався: «Їжте, хлопці, їжте, ми ще наллємо...»

І знову відступ з боями. І смерть друзів, що були поруч...

З жовтня 41-го солдат Поліський воював у четвертому гвардійському винищувальному полку і брав участь у його бойових діях майже 2,5 року. В його взводі були шофери, механіки, люди різних професій. Були росіяни та українці, білоруси, євреї, мордовці, чеченці. А командир був з кубанських козаків — чоботи гармошкою, хвацька чуприна з-під пілочки. Хоробрий та щирий хлопець. Всі вони були його сім'єю...

І ще була у солдата Поліського неповторна життєва школа у непростих умовах бойових дій. Служба в полку збагатила його духовно й дала нову

професію — ремонтника, загартувавши характер, виховавши самодисципліну, волю, високе почуття обов'язку перед товаришами — адже бойова техніка, яку вони ремонтували, прямо з їх рук йшла у бій. А бій був поруч.

У липні 42-го протитанковий винищувальний полк у важких боях з танковими та піхотними з'єднаннями ворога втратив свого командира та більшу частину особого складу. Після переформування полк, в якому продовжував воювати Поліський, брав участь у боях на Курській дузі, у визволенні Харкова у лютому 43-го, у боях на Лютяжському плацдармі при визволенні столиці України Києва.

Ремонтна група, до складу якої входив Поліський, повертала життя машинам. Мені можуть зауважити: мовляв, що ж тут героїчного, особливого! А те, що тут від нього та його товаришів, крім грамотних, професійно чітких дій вимагалася цей щось надголове — те, без чого ці дії геть не могли бути виконані — холонокрів'я, максимальна зібраність, бойова кмітливість. Вони позбавлені були в ці хвилини права думати про своїх близьких, пригадувати минуле, дбати про майбутнє. Їм належало зосередитися на одному — як швидше повернути до життя бойову техніку, повернути її знову до бою...

У такі хвилини кудись зникали біль та втома, надії і сподівання; фарби звичного світу ніби припиняли своє існування — тільки б йшли до бою машини — перша, друга, третя... Адже у 43-му нашої техніки на війні все ще було малувато. Доводилося ремонтувати не тільки наші, але і американські студебекери та вільіси. І люди вкладали в ці машини свої знання, волю до перемоги, свої сподівання та надії. Та головною надією у цій війні була сама людина, те, як вона себе поводить. Поліський працював завжди зовнішньо спокійно, стримано, мовчки, навіть трохи розлючено. І знову, як в юності, не вистачало часу і сил — але тепер була війна! Вона випробовувала Поліського на вірність — Батьківщині, обов'язку солдата.

...З січня 44-го до травня 45-го, аж до закінчення війни — зам. командира роти ремонтного батальйону А.Я.Поліський воював на I-му Українському фронті.

День Перемоги він зустрів у невеличкому німецькому місті Мейсені, під Дрезденом. Хлопці пили, співали пісні, стріляли у повітря і кричали «Ура!» — душа була переповнена щастям!..

До травня 46-го прослужив Поліський у своєму батальйоні, який було направлено до Угорщини... Він завжди дивувався, чому так берегла його доля — вона берегла його всі ці роки. Скільки друзів і товаришів втратив він на війні...

(закінчення)

А сам був «везунчиком». І він пройнявся почуттям своєї цілості. І це веселе і міцне почуття проніс він крізь усі вогненні роки, крізь 20 років військової служби, крізь наступні роки мирного життя, з хворобами, труднощами. Він зберіг його й сьогодні!

Ось звідки в літньому професорові ця внутрішня енергія, яка іноді навіть дивує його товаришів та друзів.

Та ми дещо відхилились від теми. Як далі складалася його доля?

Трапилося так, що місяць травень в його житті завжди був ніби контрапунктом. У травні 46-го старшого лейтенанта Поліського було переведено на посаду викладача автомобільної підготовки військової кафедри ХІМЕСГ. А через рік він подав документи до Всесоюзного заочного політехнічного інституту, щоб оволодіти теорією ремонтної справи, якою він займався всю війну. І ще — для того, щоб «довчитися», адже цьому зашкодила війна.

У 50-му році він захистився у Москві й одержав диплом з відзнакою. І знову 10 років армійської служби безпосередньо у військах, тепер уже в мирний час. Його служба проходила в Харкові та Чугуєві, де він займав різні офіцерські посади — спершу в стрілецькій бригаді, яка невдовзі була переформована у механізовану дивізію, а в 54-му — у танкову. В ній був навчальний підрозділ — автошкола. Його призначили заступником начальника з навчальної роботи.

Знову-таки у травні, тільки вже 60-го року, Поліського демобілізували.

...Якось на вулиці він зустрів професора Є.П.Виноградова, який на той час був ректором ХІМЕСГу і знав його по роботі на спецкафедрі. Цей випадок мав наслідком новий поворот у долі Поліського: його було запрошено асистентом на кафедру ремонту машин. Відтоді вже протягом 35 років Поліський працює в інституті.

* * *

Яким напруженими були ці роки, особливо перші на новому місці! Адже йому доводилось відразу вести всі види занять, включаючи й дипломне проектування і підготовку посібників для студентів. У той час він читав на кафедрі лекції з чотирьох(!) предметів. Це був «Ремонт машин», «Основи взаємозмінності», «Основи наукових досліджень» та «Статистична обробка експериментів» (спеціально для аспірантів та молодих викладачів).

Напруження всіх сил — такою була ціна його роботи. І знову, як і на війні, допомогло вміння віддавати усього себе потрібній справі. Іноді підводив зір. Тоді він знімав окуляри і заплющував на деякий час очі. Окуляри допомагали йому все життя. У нього і у

військовому білеті було написано: «Годний в окулярах». І дивно, як йому щастило: він жодного разу їх не втрачав і не розбивав протягом війни...

Взагалі — науковою роботою краще займатися раніше — він же до неї прийшов із значним запізненням. Йому не давали послаблень. Та він і не лякався труднощів... Допомогли йому тоді керівники кафедри — проф. Л.С.Єрмолов, а пізніше — проф. М.С.Пилипенко. Усі ці роки головною його темою були дослідження зносу деталей та розробка заходів підвищення довговічності машин.

Та він ніколи не обмежував себе рамками інституту, співробітничав з заводами ХТЗ, «Серп і молот», працюючи ведучим виконавцем своєї наукової тематики, він розумів державну значимість цієї роботи. Так він прийшов до захисту дисертації.

Як і диплом, дисертацію він представив у Москві, а захищав у ХІМЕСГу, і знову-таки у місяць Перемоги — у травні 71-го року. Увесь цей час він всю енергію, весь науковий заряд черпав у студентської молоді, якій віддавав знання, сили, душу.

Кажуть, що негаразди, хвороби — завжди міра ставлення до людини, тому так бережно і з подякою пригадує Абрам Якович всіх, хто в трудні часи був біля нього. А особливо — дружину...

Дружина... Крізь усе життя його пройшла ця жінка — Тамара Василівна Єршова. Піввіку вони прожили разом. Уже було золоте весілля. Але це тільки в назві — золото, а волосся — давно вже біле... від болю та горя: в неї німці розстріляли батька-комуніста, у нього — сестра пішла з пораненнями у Севастопольські катакомби, а далі був полон та страта її у концтаборі.

І все ж подружжю є що пригадати хорошого. Вони вчилися у школі разом — сиділи за однією партою. Потім разом навчалися в інституті. Війна завадила їх весіллю. Та всупереч долі вони все ж одружились — в 45-му, в рік Перемоги. Попереду було ціле життя двох люблячих один одного людей...

І зараз, коли вони разом з дітьми та внучками відзначають своє свято, він, як і тоді, в останній день 45-го, знімає окуляри, щоб поцілувати свою царицю Тамару і п'є за неї келих шампанського...

7-го травня, перед урочистим святом Дня Перемоги, ми зустрілися з ним: він стояв передо мною — середнього зросту, сухуватий, навіть тендітний чоловік з шевелюрою зовсім сивого волосся, не схожий на солдата, коли б не орденські планки на лацкані, не дуже схожий і на престижного вченого — такий простий, близький — по-колишньому, в хорошому розумінні — радянський чоловік, але ж — Солдат Переможець, Вчений — Абрам Якович Поліський.

З святом тебе, дорогої друже!

Р.Самойлов.